

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1968/61

Karar sayısı:1969/23

Karar günü:29/4/1969

Resmi Gazete tarih/sayı:15.12.1970/13695

İtiraz eden : Mardin Sulh Ceza Mahkemesi

İtiraz konusu Sif değeri 3 lira ile 243 lira arasında değişen kaçak eşyayı yanlarında bulundurmaktan sanık kişiler aleyhine açılan davada, suçun sübutu halinde uygulanacak olan 1918 sayılı Kanunun 55. maddesinin son fıkrasında yer alan "Sulh mahkemelerinden verilen hüküm veya kararlar kesindir" hükmünün Anayasa'nın 31., ve 139. maddelerine aykırı olduğu iddiası ile, iptaline karar verilmesi isteminden ibarettir.

Dayanılan Anayasa maddeleri :

"Madde 2- T. C. İnsan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 31- Herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya dâvâlı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki dâvaya bakmaktan kaçınamaz.

Madde 139- Yargıtay adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.

İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesinin, içtüzüğünün 15 inci maddesi uyarınca 26/9/1968 gününde ilk inceleme için yaptığı ve başkan vekili Lûtfi Ömerbaş ile üye İhsan Keçecioğlu, A. Şeref Hocaoğlu, Fazıl Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katıldığı toplantıda, belgelerin örnekleri yerine asılları gönderilmiş olduğundan kanunî gereği yerine getirilmek üzere dosyanın geri çevrilmesi 26/9/1968 gününde oybirliğiyle kararlaştırılmıştır.

Bu karar üzerine Mardin Sulh Ceza Hâkimliği istenen karar örnekleri ile 44 sayılı Kanunun 27 nci maddesinde belirtilen belge örneklerini 31/10/1968 günlü yazıya ilişik olarak göndermiş olduğundan işin esasının incelenmesine Başkan Vekili Lûtfi Ömerbaş ve Üye İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocaoğlu, Fazıl Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Avni Givda, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 26/11/1968 günlü toplantıda oybirliğiyle karar verilmiştir.

Esasın İncelenmesi :

İtirazın esası hakkında hazırlanan rapor, mahkemenin gerekçeli kararı ve ekleri konu ile ilgili Anayasa hükümleri ve bunların gerekçeleri, Meclis görüşme tutanakları ve konuya ilişkin öteki metinler okunduktan sonra gereği görüştülüp düşünöldü :

1- Anayasa'da, yargı mercilerinden verilen karar ve hükümlerden hangilerine karşı kanun yoluna başvurulabileceği ve ceza alanında ne miktar cezaların temyiz edilebileceği, hangi çeşit hükümler hakkında temyiz yoluna gidilemeyeceği belirtilmemiştir.

Esas sayısı:1968/61
Karar sayısı:1969/23

Ancak, Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu, açıkça belirtilmiştir. Hukuk devleti olmak, idare edilenlere hukuk güvenini sağlayan bir düzen kurmaktır. Böyle bir düzen kurulması, yasama ve yargı yetkileri ile yürütme alanına giren bütün faaliyetlerin, hukuk kuralları içinde kalması, temel hak ve hürriyetlerin, değiştirilmesi ve aykırı davranılması kolay almayan metinler içinde, Anayasa ilkesi haline sokulması ile gerçekleştirilebilir. Hukuk kuralları kendisini, en yoğun şekilde, yargı alanında gösterir. Bu nedenle yargı mercilerinden verilen karar veya hükümlerin, kişinin temel hak ve hürriyetleriyle ilgili yönü üzerinde önemle durmak gerektir. Ceza Mahkemelerinden verilen kararların çoğu, kişi dokunulmazlığını çeşitli yönlerden etkileyici niteliktedir. Bundan dolayıdır ki Anayasa, hâkimlerin, kişi dokunulmazlığını ve hürriyetini sınırlayan kanun hükümlerini uygularken, yasaya bağlılık kuralı içinde kalmalarını, ilgililerin, mahkeme kararlarına karşı kanun yollarına başvurma olanağına sahip bulunmaları sağlamak ereği ile, yüksek mahkemeleri kurmuş bulunmaktadır.

Ceza usulü: alanında genel kurallar koyan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 298. maddesi ile, cumhuriyet savcısının ve sanığın mahkeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurabileceklerini ve 305. maddesi ile de, ceza mahkemelerinden verilen hükümlerin temyiz bulunabileceklerini hükme bağlamıştır. Ancak 305. maddenin birinci fıkrasının 1 sayılı bendinde yirmi liraya kadar (Yirmi lira dahil) hafif para cezalarına dair olan hükümlerin, 2 sayılı bendinde de yukarı haddi elli lirayı geçmeyen hafif para cezasını müştekim suçlardan dolayı verilen beraet hükümlerinin temyiz olunamayacağı istisna olarak kabul edilmiş, hafif hapis gibi hürriyeti bağlayıcı hükümlere karşı kanun yollarını kapayan olağan üstü bir yola gitmekten açıkça sakınılmıştır. Genel kural bu iken, suç saydığı eylemler için ceza koyan kimi özel kanunlarda, yasaklanmış eylemlerin işlenmesini önleyeceği düşüncesiyle kişi dokunulmazlığını ve hürriyetini kısıtlayıcı nitelikteki mahkeme kararlarına karşı bile kanun yollarını kapamak gibi olumsuz tedbirlerin yer aldığı görülmektedir.

Bu cümleden olarak 1918 sayılı Kanunun 6829 sayılı Kanunla değiştirilmiş 25. maddesinin ikinci fıkrasında, istimal kaçakçılığında ötürü verilen ve elli lirayı geçen hafif para cezalarına, elli lirayı geçen miktar için her üç lira ve küsuru bir gün hesabıyla ve biryılı geçmemek kaydıyla ayrıca hafif hapis cezası eklenmesi öngörülmüş ve 55. maddenin son fıkrasına da, sulh mahkemelerinden verilen bu hükümler aleyhine kanun yoluna gidilemeyeceği "hükmü konulmuştur. Böylece, bir sene gibi uzun bir süre, hürriyeti bağlayıcı bir cezaya çarptırılmış olan bir kimse, hâkimin kararına karşı üst yargı merciine başvurmak hakkından yoksun bırakılmış, kişi hürriyeti güvensizliğe doğru itilmiştir. Bu haliyle 55. maddenin son fıkrasının, hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacağı açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.

II- Anayasa'nın "kişinin hakları ve ödevleri" başlıklı ikinci bölümünde yer alan 31. maddesi, "hak arama" başlığı altında, herkesin meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya dâvâlı olarak iddia ve savunma hakkına sahip bulunduğu ilkesini koymakta ve dâvanın her evresinde, meşru yol içinde kalınmak kaydıyla, iddia ve savunmayı korumak ereğini gütmektedir. Bir karara karşı itiraz etmek veya bir hükümden dolayı kanun yoluna başvurmak, o konuda, hakkın neden ibaret olduğunu başka bir yargı merciinden aramak demektir. Duruşma hükmün tefhimiyle bittiği halde, dâva hükmün kesinleşmesine kadar sürer ve kanun yoluna başvurmakla hükmün kesinleşmesi önlenir. Davacı veya dâvâlı iddia ve savunmasını daha üst bir yargı merciinde inceletir. Böylece Anayasa'nın Yüksek Mahkeme ve son inceleme mercii olarak nitelediği Yargıtay'dan karar almak imkanını bulur. Bir kamu yararına dayanılarak kişi haklarının özüne dokunmayacak nitelikteki bazı dâva sonuçları için kanun yollarına başvurmanın önlenmesi mümkün görülebilir (C. U. M. K. Mad. 305. 2 sayılı bend). Ancak itiraz konusu 1918 sayılı Kanunun 55. maddesinin son fıkrası, kişi hürriyetinin özüne dokunur nitelikte bir etkisi olan hapis cezasına hüküm giyen kişinin bile Anayasa'nın 31. maddesinde öngörülen savunma hakkını kısıtlamış, kişi hürriyetine güvensizlik getiren ve savunma hakkının özüne dokunan bir durum

Esas sayısı:1968/61
Karar sayısı:1969/23

yaratmıştır. Bu bakımdan da 55. maddenin "Sulh mahkemelerinden verilen hüküm ve kararlar kat'idir." şeklindeki son fıkrası Anayasa'ya aykırıdır.

III. Ceza mahkemelerinin kimi karar ve hükümlerine kesinlik tanıyan ve bunlar bakımından yargıtay yolunu kapayan bir kanun kuralının Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılırken bu kuralın son inceleme merciiine gitmesini engellediği hükümlülüklerin hürriyeti bağlayıcı cezalara ilişkin oluşunun ağır basmasını tabii görmek gerekir. Ancak akçalı cezalara kapsayan kesin hükümlerin de kimi durumlarda hürriyeti bağlayıcı kesin hükümlülükler kadar kişi haklarını ağır zedelemelere uğratabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Anayasa'nın, yargıtayı adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak tanımlayan 139 maddesinde tüm karar ve hükümleri mutlaka son incelemeye bağlı kılan ve bu konuda kanunî sınırlamayı engelleyen bir ilke bulunmadığına ve hak arama hürriyeti de (Anayasa - madde 31) öteki hak ve hürriyetler gibi Anayasa'nın 11. maddesinde yazılı koşullar içinde sınırlanabileceğine göre kimi mahkemelerin kimi karar ve hükümleri için yargıtay yolunun kanunla kapatılması genellikle Anayasaya aykırı bir davranış olmaz. Böyle bir sınırlama, kesinlik tanıdığı ceza hükümlülüklerin cinsi ne olursa olsun, Anayasa'nın 11. maddesi çerçevesini taşar ve hukuk devleti kavramıyla bağdaşamayacak bir takım sonuçlara yol açma olanak veya olasılığını içinde saklıyan bir nitelik gösterirse ancak o zaman Anayasa ile çelişkiye düşer.

Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair 1918 sayılı Kanunun 6829 sayılı Kanunla değişen 55. maddesinin "sulh mahkemelerinden verilen hüküm veya kararların kesinliği" ne ilişkin son fıkrası bu durumda olduğu için Anayasaya aykırıdır.

Esasının incelenmesi sonunda beliren görüşler :

Lütfi Ömerbaş, Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Ahmet Akar ve Muhittin Gürün yukarıda açıklanan I ve II sayılı gerekçelere ve Avni Givda III sayılı gerekçeye dayanarak itiraz konusu hükmün Anayasaya aykırı olduğu ve iptali gerektiği görüşüne varmışlardır. Böylece değişik gerekçelerle Anayasaya aykırılık ve iptal sonucunda oyçokluğu oluşmuştur. İhsan Keçecioglu, Celâlettin Kuralmen ve Ziya Önel bu sonuca katılmamışlardır.

Sonuç : 1918 sayılı Kanunun 6829 sayılı Kanunla değişik 55 inci maddesinin sulh mahkemelerinden verilen hüküm veya kararların katiiliğine dair olan son fıkrası hükmünün, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, üyelerden İhsan Keçecioglu, Celâlettin Kuralmen ve Ziya Önel'in karşı oylarıyla, oyçokluğu ile ve üyelerden Salim Başol, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, ve Recai Seçkin'in değişik gerekçeleriyle 29/4/1969 gününde karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye	Üye
Lütfi Ömerbaş	İhsan Keçecioglu	Salim Başol	Feyzullah Uslu
Üye	Üye	Üye	Üye
Fazlı Öztan	Celâlettin Kuralmen	Fazıl Uluocak	Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Ziya Önel

Üye
Muhittin Gürün

KARŞIOY AÇIKLAMASI

Anayasamızda, yargı mercilerinden verilen karar ve hükümlerden hangilerine karşı Temyiz yoluna başvurulabileceğini gösteren bir hüküm yoktur. Yargılayın, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii olduğunu bildiren 139. madde, bütün karar ve hükümlerin mutlaka son incelemeye bağlı olduğunu ve bu konuda bir sınırlama yapılamayacağını gösterir nitelikte değildir. Bu itibarla Anayasamıza göre, bütün mahkeme karar ve hükümlerinin istisnasız olarak üst mahkemenin tetkikinden geçmesi zorunluğu yoktur. Bir hüküm evya kararın kesin olup olmaması bir usul işidir. 136. madde de "mahkemelerin kuruluşu, görevi ve yetkileri, işleyişleri ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." denmiş olmasından, usul işlerinin Anayasa'ya uygun olarak düzenlenmesini yasama organına bırakılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yargı denetiminde sonsuzluk hiç bir zaman söz konusu olmayınca, onun bir yerde kesilmesi gerektir Nitekim; usul kanunları da kanun yollarını icaplara göre düzenlemiş ve bazı kararların kesin olduğunu belirtmiştir. İtiraz konusu hüküm de, kaçakçılık suçlarından Sulh mahkemelerinde verilen hüküm veya kararların kesin olduğunu bildirmektedir. Kaçakçılık konusu, yurdun iktisadî durumunu esaslı surette etkileyen önemi sorunlardan birisini teşkil etmesi sebebiyle bu alana taalûk eden suçların men ve takibi için özel bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur. Yasama organı, bu suçların takibinde, davalarının görülmesinde ve neticelendirilmesinde kanunun etkisini kuvvetlendirmek bakımından genel hükümlerden ayrılarak özel hükümler koymakta kamu yararı görmüştür.

Bunlar arasında itiraz konusu bulunan fıkra da yer almış bulunmaktadır. Bu da, işin niteliğine uygundur. Nihayet bir sene süre ile hürriyeti bağlayıcı bir ceza tayinine dair bir mahkeme kararına karşı üst yargı merciiine başvurulamamasını, kişi hürriyetini güvensizliğe iteceği düşüncesi yerinde değildir. Bunda, Devletin bütün davranışlarında hukuka ve Anayasaya uyması demek olan hukuk devleti ilkesine de bir aykırılık yoktur. İtiraz olunan hüküm müdafaada meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmayı önlemek suretiyle "hak arama hürriyeti" ilkesini zedeleyen bir sınırlama koymadığı gibi bir hakkın özünede dokunan bir kısıtlamada yapmamıştır.

Sonuç olarak; Anayasanın düzenlenmesini, yasama organına bırakmış olduğu bir konuyu Anayasanın sözüne ve ruhuna dokunmayan ve kamu yararına uygun bir şekilde düzenlenmiş olması dolayısıyla itiraz konusu fıkradaki hükmün Anayasaya aykırı bir yönü yoktur. İptali işlemiyle yapılan itirazın reddi gerektiği kanısındayız.

Esas sayısı:1968/61
Karar sayısı:1969/23

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Ziya Önel

KARŞIOY YAZISI

Anayasa (Mad. 139) Yargıtayı Anayasa kuruluşları arasına koyan kuraliyle, adliye mahkemesi kararlarının üst mahkemece yeniden incelenebilmesi ilkesini benimsemiş ise de bunun sonucu olarak adliye mahkemelerince verilecek kararların hepsi için temyiz yolunu açık tutmayı öngörmüş değildir; zira bir ilkenin benimsenmesi dernek, ayrık durumlara da yer verilmesi demektir. Usul karallarının ve mahkemelerin kuruluş ve işleyişlerinin yasalarla düzenleneceği yollu Anayasa kuralları, bu konuların olağan yasaların alanına girdiğini saptamıştır. (Anayasa Md. 136 ve Mad. 139, hk. 3). Bir kararın, ayrık durum olarak, temyiz edilememesi konusu ise, kuşkusuz, mahkemelerin yargılama usulü ve işleyişleri konusudur. Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki özgürlüğü kısıtlayıcı cezaya ilişkin kararların dahi, sürece kısa sayılabilecek cezalar için, kesin sayılması Anayasaya uygundur. Bundan başka yasa koyucu, etkisi ağır sayılmayan para cezalarına ilişkin kararların dahi kesin olmasını, yine ayrık durum olarak öngörebilir. Ancak dava konusu yasa kuraliye bir yıla değin hafif hapis cezalarına ilişkin kararların dahi kesin sayılması, hafif nitelikteki cezalara ilişkin kararlara değin ayrık kural koyabilme yetkisinin sınırlarını aşmamaktadır ve itiraz konusu kural, bu nedenle Anayasaya aykırıdır.

Sonuç : Yukarıda yazılı gerekçelere göre çoğunluk kararındaki özgürlüğü bağlayıcı cezalara ilişkin kararların kesin olamayacağı görüşüne karşıyız.

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Recai Seçkin